

Å r s m e l d i n g

for Oppland sau- og geitagslag 1962.

Organisasjonsmessig oversikt.

For 1962 ble det innbetalt kontingent for 32 lag med 1802 medlemmer. Dette er høyeste medlemstallet fylkeslaget har hatt. Størst framgang i året har Dovre sau- og geitagslag med 64 nye medlemmer, deretter følger Fåvang med 35, Nord Fron 27, Ö. Gausdal med 25 og Etnedal med 17.

Største medlemstallet har Fåvang med 194. Deretter kommer Fåberg med 173, Skjåk med 132, Dovre med 129 og Lesja med 110.

Lags- og medlemstallet for siste 10 årsbolken ser slik ut:

1953	33 lag	1614 medlemmer	
1954	29 "	1412	"
1955	31 "	1645	"
1956	30 "	1484	"
1957	31 "	1685	"
1958	30 "	1388	"
1959	33 "	1464	"
1960	32 "	1409	"
1961	31 "	1567	"
1962	32 "	1802	"

I middel for hvert lag var medlemstallet for 1962 56, mot 51 i 1961 og 45 i 1960.

Alt i alt må oppslutningen om småfeholdernes organisasjon betegnes som meget god. Men det mangler ennå lag i endel distrikter hvor småfeholdet er av så stor betydning at det burde være lag. I første rekke gjelder det bygder som Lom, Sel, Heidal og Östre Slidre. Det har fortsatt vært arbeidet for å få igang lag i disse bygdene, uten at det ennå har ført til noe resultat.

Lokallaga og arbeidet der.

Småfeholdet, og særlig da saueholdet, har god vind i seila for tiden. Dette gjenspeiler seg tydelig i en særdeles livlig lagsvirksomhet med god tilslutning til møter, kurser og andre tiltak som blir satt i verk.

Største innsatsen blir fortsatt gjort på det avlsmessige område. Tallet på sau i avdråttskontrollen gikk fram fra 1466 dyr i 1960 til 2429 dyr i 1961 - en framgang som har fortsatt, og som sikkert for en stor del kan tilskrives lokallagas innsats

Organiseringen av vøreholdet fortsetter slik at stadig større områder blir dekket med førsteklases avlsværer. Tap av sau på beite er et av småfeholdets store problemer, og som følgelig opptar laga sterkt. Det arbeides i den anledning med å få klarlagt årsaksforholdet gjennom innsamling av materiell. Kampen mot rovdyra har fortsatt en sentral plass, og det kan i det høve nevnes at det i enkelte distrikter lykkes å få skottpremien på gaupe over kr. 3000. Hundenlagen skaper større problemer etter som ferdsla i fjellet auker, og laga har vært i aktivitet med tiltak som innskjerping av båndtvang, uskadeliggjørelse av slengebikkjer, og at bestemmelsene må handheves strengt for ulovlig slepte hunder. Jakttid og jaktmåter er også av de ting som ofte går på tverke av småfeholdets interesser, og som følgelig reiser en rekke problemer. Spørsmålet om beitepoliti blir stadig mer aktuelt i de fleste bygder.

Organisert ullinnsamling er fortsatt et viktig spørsmål som foruten å skaffe laga en kjærkommen ekstraskilling også har bidratt stort til en riktigere klypping og ullbehandling, som vidre har resultert i høyere priser og dermed bedre økonomisk resultat.

De fleste laga utfører stort og godt arbeid for å få istand småfesjå, for å skaffe disse best mulig deltakelse og for best mulig arrangement slik at sjåa blir rene festdager for småfeholdet i bygdene.

En rekke lag har fortsatt vært med på å samle inn materiell for klarleggelse av årsakene til lammedaue og lammetap. Klyppekontroll av utstillingsværer blir organisert i de fleste lag. Andre aktuelle oppgaver er sams sausanking og kontroll med handyrlova. Ulovlig slepte værer byr framleis på problemer enkelte steder, og krever fortsatt en god del arbeid fra lagas side.

Enkelte lag er i gang med å klarlegge mulighetene for å få igang avkomsgransking av værer.

Også når det gjelder geiteholdet er det de avlsmessige spørsmål som kommer i forgrunnen. Særlig er det satset mye på innkjøp av det best mulig avlsdyrmateriell - et arbeid som har ført til gode resultater.

Arbeidet med fellessetrer for geit går framover. Det arbeides med spørsmålet i de fleste bygder der geitholdet er av betydning.

Arbeidet med organisert livdyromsetning er kommet lengst i Fåvang, hvor livdyrkontoret også i 1962 omsatte avlsmateriell for betydelige beløp.

Småfeholdets stilling.

Oversikt over sau- og geitetallet i Oppland og i landet.

År	Oppland		Hele landet	
	Sau	Geit	Sau	Geit
1939	79 135	28 555	1 743 800	248 900
1949	114 666	25 074	1 735 600	146 600
1959	108 971	17 429	1 806 000	100 900
1960	104 837	15 897	1 842 100	101 400
1961	112 110	15 629	1 853 000	102 000
1962	115 833	15 908	1 864 238	98 955

Utviklingen er den samme som vi påpekte i fjorårets årsmelding. Framgang i sauetallet i fjell- og dalbygdene og en mindre tilbakegang i en rekke av flatbygdene. Geitetallet viser en mindre oppgang i Oppland, men fortsatt en liten tilbakegang for landet som helhet. Etter den oversikten vi har er det fortsatt en ganske stor tilbakegang i største geitebygda Skjåk, mens det kan spores framgang i Lesja, Vågå, Sør Fron, Ringebu og Gausdal. For en del henger dette sammen med arbeidet med reising av fellesettrer. Jevnast har geitetallet holdt seg i Valdresbygdene, selv om det også der har vært endel tilbakegang.

Småfeproduktene har heller ikke dette året hatt omsetningsmessige problemer av noe slag. For geitemjølkas vedkommende er underskuddet på geitemjolk i enno høyere grad enn i fjord blitt hovedproblemet. Det er ikke mulig idag å dekke etterspørselen for ekte geitost. Det sier seg vidre selv at tilbakegangen i geitemjølkmengden skaper store problemer for den del av meieri-bruket, som for en stor del er bestemt på produksjon av Gudbrandsdalsost. Fra meieriorganisasjonenes side vises derfor spørsmålet stadig større oppmerksomhet, og det satses atskillig på å få en endring i forholdet. Norske Melkeprodusenters Landsforbund har således i året gitt tilsagn om auking av tilskottet til fellesetetre, avlsarbeid, opplysningsvirksomhet m.v. fra kr. 100 000 til kr. 300 000.

Det er fortsatt stigende interesse for reising av nye fellessetre. Best resultater av arbeidet har en idag sett i Vågå, hvor det i året er tatt i bruk en ny fellesseter i Griningsdalen, og hvor en står klar til å reise et anlegg til like i nærheten. Et anlegg er også kommet igang i Torpa, foreløpig noe improvisert. Ellers er spørsmålet oppe i nærsagt alle bygder, og en har særlig merket seg at flere av ysteriene tar mer aktivt del i dette arbeidet.

Når det gjelder sauen er det fortsatt slik at saukjøttet har gått unna til jordbruksavtalens priser, og at en her har vært fri for de store omsetningsproblemer som ellers gjør seg gjeldende på kjøttmarkedet. Fryselagrene tömmes så tidlig at det er all grunn til å tro at mulighetene er tilstede for en enno større produksjon. Norsk ull er fortsatt vel anskreven både her hjemme og utenom landets grenser. Bare spelsauulla har støtt på noen omsetningsmessige problemer. Men det arbeides energisk på å løse også disse problemer, og forsøkene på dette felt har vist noe frangang i året.

De viktigste tallene for småfekontrollen i fylket for 1961:

	Antall søyer	Søye- vekt kg	Års- ull kg	Gangs- lam pr. v. fora søye	Lamme- vekt kg	Lamme- vekt pr. v. fora søye kg.
Dala	1236	81,-	4,4	1,59	42,3	67,4
Sjeviot	237	65,-	3,8	1,46	35,5	51,6
Spælsau	122	56,9	2,9	1,74	35,5	61,6
Rygjasau	182	76,3	4,-	1,65	40,3	70,3
Blandingssau	74	58,3	3,8	1,43	35,-	50,2
Merino	1	66,-	3,8	1,-	36,-	36,-
Medel alle dyr (1852)		75,7	4,15	1,58	40,5	64,2

Geit

Lag	Buska- per	Års- geit	Kg. mjölk pr. års- geit	% feitt	Kg. mjölk feitt	F.e.e.	
						Kr.f.	I alt
13	109	1758,9	444	3,65	16,2	133	414

Resultatene fra småfekonrollen viser jann frangang, og at fylket ligger godt an i forhold til landet ellers. Dette ved siden av den store auking i tilslutning til saukontrollen lover godt for det vidre arbeid med sauavlen i fylket. Tilslutningen til geitekontrollen har alle år vært forholdsvis god. Men en enno større tilslutning her ville være å ønske. Særlig savner vi Valdresbygdene sterkt her.

Vi finner også grunn til å understreke den auka interesse som er vist småfeet fra forsøksfolkas side. Til og med geita - stedbarnet i norsk jordbruk - er nå kommet med, og det er i året lagt fram resultater fra geiteforsøk som tyder på at saken nå er kommet igang for alvor.

Fylkeslagets arbeid.

Styret har i året bestått av Per Lindsheim, Nordberg, (formann), Johs. Finsveen, Fåberg (nestformann), Ivar Lövbrötte, Brandbu, Gunnar Stuve jr., Biri og Helge Lo Valstad, Grindaheim, med fylkesagronom Moen som sekretær. Som arbeidsutvalg har fun- gert: Lindsheim, Finsveen, Stuve og Moen.

I året er holdt 1 styremöte og 2 arbeidsutvalgsmöter hvor det i alt er behandlet 28 saker.

Faglig opplysningsarbeid.

Kurs i sauehold ble arrangert på Lillehammer 29. og 30. mars. Forelesere var: veterinær Helle, avdelingsleder Nedkvitne, assistent Bekken, konsulent Vik og fylkesagronom Moen. I samar- beid med Oppland Bonde- og Småbrukarlag og Oppland Småbruksskole ble arrangert et kurs i sau- og geital på Småbruksskolen 12., 13. og 14. november. Forelesere var veterinær Helle, overlærer Tand- berg, Knut Rödland og fylkesagronom Moen. Frammötet til begge kursene var meget godt.

Norsk Sau- og geitalslag stilte Knut Rödland til disposisjon i tia 12. - 20. januar. Han besøkte i denne tia 12 lag med 1 dags kurser i sauehold, hvert på 5-6 timer. Også tilslutningen til disse kursa var meget god.

I samarbeid med Norsk Alfa Laval og Oppland Bonde- og Småbrukarlag ble arrangert en demonstrasjonsdag på Åstdalen fellesseter. Hovedvekta ble lagt på maskinmjölkning av geit, og vi er stor takk skyldig Norsk Alfa Laval for den store interesse de viste, både ved å skaffe materiell og folk til demonstrasjonene, ved siden av ökonomisk stötte.

Utenom dette har det også i år vært en livlig kurs- og foredragsvirksomhet i laget, og fylkeslaget har hjulpet til med oppleggene for kursene, med å skaffe foredragsholdere, film og lysbilder m.v.

Fylkeslaget var dessuten behjelpelig med opplegg og avvikling av kurs for småfedommere som ble holdt på Fåvang 26. september.

Lammetap og lammedaue.

I journalføringa for å klarlegge disse forhold var deltakerantallet i året 24 med et samlet søyetal på 481. Levende fødte lam var 826, d.v.s. 1,72 pr. søye. Av fullgatte lam gikk 105 tapt omkring fødsel eller senere, d.v.s. 12,3 % (i 1960 13,67 %).

Prosentvis fordelte lammetapene seg slik:

Tap omkring fødsel	45,5	(44,4)
Sjukdommer, forgiftninger	22,7	(14,2)
Borte på beite	26,9	(35,5)
Ymse uhell	4,9	(6,-)

Tallene i parentes er tallene for 1961. Resultatene viser god overensstemmelse med liknende granskinger ellers, bortsett fra at tapet av lam omkring fødsel har vært større her.

Insemivering av sau og geit.

Det ble fortsatt gitt støtte av forskingsmidler til forsøkene med insemivering av geit, og prøvene som fortsetter under dosent Aandahls ledelse, er lagt til fellesetere i Gudbrandsdalen og Nord Österdalen. For Gudbrandsdals vedkommende ble prøvene lagt til Åstdalen felleseter og insemivering ble utført av veterinær Jutulstad. Norsk Sau- og geitalslag satte siste høst i gang prøver med kunstig insemivering av sau. Væren Eik Etne ble plasert på Stor Hove landbruksskole, og prøvene ble ledet av Aandahl med assistanse av veterinær Kjestad. Prøvene tar sikte på å belyse ymse tekniske spørsmål i samband med insemivering.

Småfemesser.

I samband med landbruksveka for Gudbrandsdal ble det arrangert en utstilling i Banken, Lillehammer, av produkter og ymse utstyr for småfeholdet med sikte på å gi en oversikt over småfeholdets stilling. Med økonomisk støtte fra Gudbrandsdal slakteri og Gudbrandsdal ysteriforening utarbeidet fylkeslaget i den anledning en folder som ga en oversikt over småfeholdets stilling.

Utstillingen ble meget vellykket og oppslutningen fra publikums side var god.

Det var også arbeidet for å få en tilsvarende mønstring i sanband med Gjøvik-marknaden. Av økonomiske årsaker n.v. lot dette seg inidlertid ikke gjennomføre i år, og saken er derfor utsatt til høsten, og en rekner da med støtte fra Landbrukets Sentralforbund til gjennomføring av tiltaket.

Avkomsgransking av værere.

Styret har sett dette spørsmål som ett av de viktigste, og ser det derfor som sin oppgave å få satt saken ut i livet så snart som råd. Instituttet for rase- og avlslære har utarbeidet forslag for gjennomføring av feltmessig avkomsgransking, og spørsmålet har vært drøftet på møter med etpar av de største laga. Resultatet ble at det skal forsøkes med en forenklet prøve i Fåvang i år, mens det i Skjåk arbeides videre med saken.

Tap av sau på beite.

Tap av sau på beite er ett av saueholdets store problemer. Tapene ligger atskillig over det som burde være det naturlige. Rovdyrplaga er fortsatt hovedårsaken. Av de større rovdyra er det særlig gaupe som fortsatt representerer den største truselen. Særlig i Ringebu-traktene har dette udyret tatt seg skikkelig til rette i år også. Lausbikkjene gjør seg stadig mer gjeldende, og særlig i nærheten av byer og tettbebyggelse har vi hatt en rekke sauetragedier i året av denne grunn. Men også i forbindelse med jakt og jaktprøver har vi i året hatt større hundeskader enn noengang tidligere. Snåfeorganisasjonen har etterhvert fått større oppgaver når det gjelder disse spørsmål. Fylkeslaget har i året arbeidet med statistikk for klarlegging av forholdene, sendt henstillinger til kommunene om innskjerping av båndtvangen n.v. Det ser også ut til at mangelfull organisering av sausankinga iblandt har vært tapsårsak, og styret finner grunn til å understreke at spørsmålet har krav på den aller største oppmerksomhet og bør således ha hög prioritet i lagsarbeidet.

Filmsaken.

Fylkeslagets film "Sauen i Oppland", har også dette året vært i jevnt bruk i laga og er blitt godt nottatt. Det har vært gjort endel nye opptak til geitfilmen, men tia har dessverre ikke strukket til for å få filmen ferdig.

Livdyronsetning.

Livdyronsetningen er fortsatt meget livlig både for sau og geit, og fylkeslaget har hatt atskillig å gjøre med formidling av salg. Nytt av året er stasjonen for oppdrett av bukkekje som Norsk Sau- og geitalslag har fått igang, og som er lagt til Fåvang.

Sjeviotværen som fylkeslaget kjøpte høsten 1961, kreperte dessverre utpå våren, og noen ny er ikke innkjøpt.

Lannekåring.

Denne er fortsatt populær, og det er fortsatt Fåvang som går i brodden her med fast kåring i forbindelse med sentralsjøet. I år omfattet den i alt 460 katalognummer. Ikke minst kjøperne setter pris på den hjelp de på denne måten får.

Ellers arrangerer fylkeslaget fortsatt kåring ved alle de andre sjåa. Ved disse møtte det i år 246 lam.

Ved kåring ble det i året gitt poeng for eksteriör, ullkvalitet og ullmengde, og ullanalyser blir utført for alle kåra værlam.

Småfesjåa.

Oppslutningen om småfesjåa öker for hvert år. Siste höst mötte det ved småfesjåa i fylket 2864 dyr + 9 avkongsgrupper. Ved vårsjåa for geit mötte det 400 dyr + 2 avkongsgrupper. Småfesjåa er fortsatt den store löftestangen for småfeholdet i fylket og er omfattet med den störste interesse både lokalt og fra fylkeslagets side. Nytt av året er at det er tatt opp dröftinger for sentralsjå for sjeviot for Oppland, Sogn og Fjordane og Möre og Romsdal. Fylkeslaga og avlsledelsen i de 3 fylkene skal i den nærmeste frantid dröfte disse spørsmål nærmere.

Utlodning.

Fylkeslaget har igang utlodning som skal avsluttes innen utgangen av januar 1963. En hadde denne gangen en gevinstverdi som tillot salg av inntil 10 000 lodder a 50 öre. Takket være enestående innsatsvilje fra lag og enkeltpersoner ser det ut til at alle loddene skal bli solgte.

Også når det gjelder gevinstinnsanlingen har vi mött bare velvilje. Særlig skylder vi takk til Norsk Alfa Laval som stilte hovedgevinsten til disposisjon.

Årsmøter.

Fylkeslagets årsmøte ble holdt på Gjøvik med god tilslutning. I forbindelse med møtet innbød Vestoppland slakteri utsendingene til middag. At menyen bød på pinnekjøtt ble meget populært. Til landsmøtet i Norsk Sau- og geitalslag som ble holdt på Ås møtte Tore Kummen og Olav Moen.

På årsmøtet i fylkeslaget var nabofylket innbudt og formannen Knut Haugland møtte. Johs. Finsveen møtte på årsmøtet i Hedmark sau- og geitalslag.

Fylkeslagets diplom.

På siste årsmøte ble fylkeslagets diplom tildelt Hans Östlien, Kolbu. Vidre er diplommet tildelt Per Haugen på hans 50 års dag.

Presseneldinger.

Fra styre- og sekretariat er det i året sendt 10 pressemeldinger om faglige og organisasjonsmessige spørsmål.

Rundskriv.

23 rundskriv av faglig og organisasjonsmessig art er sendt laga i året.

Brevbok og journal syner 760 sendte og 273 innkomne brev.

Styret vil takke Norsk Sau- og geitalslag for godt samarbeid og for stønad og hjelp i året. Likeledes takker vi Oppland landbruksselskap som også i år har gitt støtte til kursarbeidet, samt slakteria og meieriorganisasjonene og Gudbrandsdal husflidsforening for den velvilje våre saker alltid møter der.

Vi takker lokallaga og tillitsmennene i disse for godt arbeid, pressen for all velvilje og ellers alle som på en eller annen måte har støttet arbeidet vårt.

Fåvang, 26. januar 1963.

Per Lindsheim
(sign.)

Johs. Finsveen
(sign.)

Ivar Lövbrötte
(sign.)

Gunnar Stuve jr.
(sign.)

Helge Lo Valstad
(sign.)

Olav Moen (sign)